

SZAKIRODALOM.

ÉKSZER. Az ötvösség, illetőleg ékszerészet körébe tartozik az a cikk, amelyet a Werkkunst 14-ik számában A. Miethe előadása nyomán közölnek. A díszítésről, az ékkövekről, azoknak ősi használatáról és az egyes kőfajtákról (korundok, chrysoberyllék, saphír, zirkon, topáz, gyémánt stb.) sok érdekeset, ismertetőt tud mondani a cikk írója: az ékkő színéről, formájáról, csiszolásáról stb.

ÉPÍTÉSZET. Finnország modern építészetéről ír a Zeitschrift für bildende Kunst folyó évi 7-ik számában A. Tavaststjerna hosszabb cikket, amelyben Finnország mai építészetét ismertetve, annak fejlődését s eredményeit magyarázza. Visszatekint a XIX-ik századi változatokra, a külföld hatásaira és a legújabb idők retrospektív művészi oly irányzatára, amely végeredményében az új művészetnek életet adott. A cikket kísérő sok kép tanúságot tesz a cikkben mondottakról. — Az építészet tárgyaló cikkek legnagyobb része a modern, vagyis legújabb építészettel foglalkozik. Így az Art et décoration márciusi száma is; a villaépítészet néhány új alkotását mutatja be képek kíséretében. A cikket M. P. Verneuil írta. — Az Architektonische Rundschau 7-ik száma Berlinnek néhány újabb építészeti alkotását hozza írásban és képen. A cikk inkább leíró és ismertető, semmint kritikai. Figyelemre méltók azonban a cikk bevezetésében közölt adatok is az építőtanács működéséről és az építkezések költségeiről. És kiemeli a cikk írója, hogy Berlin városa építkezésének emellett művészi voltára is büszke lehet. — Egy ugyancsak berlini új építési alkotásról: a „Rheingold“-nak nevezett házról, Bruno Schmitznek legújabb mesterművéről (?) olvashatunk a Deutsche Kunst und Dekoration 7-ik számában ismertető cikket. Az épület — étkező-épület — (Weinrestaurant, amint a német nevezi) építésze, belső kiképzése, szobrászati és egyéb díszítése a monumentalitást kereső komolyságával a nagy tömegekkel dolgozó Schmitznek mindenestre sajátos, de több tekintetben nem megnyerő alkotása. Cikkünket kísérő számos kép a mondottakat illusztrálja. — Az építészetnek újabb kérdéseivel többször találkozunk mostanában a folyóiratok hasábjain. Így az Architektonische Rundschau 6-ik számában H. Streit a terművészetéről és tértanulmányról (Raumkunst und Raumstudium) ír, és megbeszélés tárgyává teszi a közönséges lakóházat, a szükségletet, a helyiségek formáját, elrendezését, a világítást, a színt és dekorációt. — Hasonló témát tárgyal a Deutsche Kunst und Dekoration 6-ik számában K. Widmer, amikor a modern lakóház fejlődéséről ír, de ebben inkább a lakás érdekét állítja elének. — Hasonlóképpen H. Willich a Werkkunst 15-ik számában, a müncheni újabb építészeti törekvésekről tartott előadása kapcsán ír. Ő is az egyszerűséget és célszerűséget tartja végcélnek és különösen a festői elem túltengése ellen szól, mint amelyre éppen Münchenben a legújabb időkig nagy volt a hajlandóság. — Végül még egy figyelemreméltó dologról szóló

cikket említünk föl: a Werkkunst 13-ik számának E. Högg tollából való: utcaépítészet és reklámnak nevezett dolgozatát, amelyben ugyan elég röviden, de világosan mutat rá a reklámmal agyoncsúfított, elrontott építészetre városainkban. Kikel a sok reklámtábla, hirdetés és cégtábla ellen, amelyek tönkreteszik az építészeti alkotást, nagy tömegükben pedig már nem is szolgálják a maguk célját, mert inkább zavart okoznak. — A Kunstgewerbeblatt 7-ik számában Th. Raspe az utca képének egy új tényezőjéről: a színről értekezik, megjegyzéseit első sorban Hamburg viszonyaira vonatkoztatva. Néhány újabb példát említ, amelyeken a színnek az utca egészébe való helyes beleolvastását beszél meg. A fölemlített példák azt is bizonyítják, hogy az épület egyénítése, mint amely az újabb fölfogásnak egyik főtükröse, a színnek erősebb közrevonásával sikeresebbnek ígérkezik. És ez úgy az egyes épületre, mint az egész utca képére nézve áll.

DÍSZÍTÓ MŰVÉSZET. Tulajdonképpen csak könyvismertetés féle, Miss J. Foord-nak nemrég megjelent „Decorative Plant and Flower Studies“ című munkájáról, amit az Art et décoration áprilisi számában M. P. Verneuil ír, de az ismertetéshez fűzött megjegyzések érdemessé teszik az elolvasásra, ha az ismertetéstől el is tekintünk. Verneuil, aki maga is hasonló munkának teremtője, természetesen szöszölője a növényi díszítő formák tanulmányának, és a kiadványnak változatos, gazdag tartalmán kívül annak rajzi előadását is dicséri. — Nem mindennapi díszítőművészeti problémáról olvashatunk a Kunst und Handwerk 6-ik számában „Münchener Strassendecorationen“ vagyis müncheni utcadíszítés cím alatt. Az ünnepi alkalmakra készülő város — terek, utcák — művészi díszítése rendszerint hajmeresztő dolgokat produkál ezen a téren, egyszerűen azért, mert a díszítés nélkülözi a művészi vonást, jellegét. A cikk írója, W. Michel a város ünnepi díszítését művészi problémának nyilvánítja, s egészen helyesen megköveteli, hogy azt hozzáértő művészi kezek intézzék — úgy, ahogyan az a Münchenben 1906 őszén tartott lövészünnepély és császárlátogatás alkalmával történt, amikor is a müncheni jól szervezett művészgarda e tekintetben mintaszerű ilyen dekorációkat hozott létre és mértékadó, döntő sikerével hosszabb időre irányt szabott az enémű „alkalmazott“ művészetnek. A cikket természetesen számos kép kíséri, amelyek a dekorációt amennyire fekete képen lehet, minden szónál jobban mutatják be. — Díszítő művészeti tárgyú cikkecskét hoz a Werkkunst 13-ik száma a „fafaragásról mint bútordíszről“, amelyet C. A. Weinsheimer írt. Néhány stilisztikai általános megjegyzés kapcsán az anyag, cél és rendeltetésre nézve, a fafaragásnak alkalmazhatóságát beszél meg a cikk írója.

KERAMIKA. Sok és szép képpel ékes cikket olvashatunk az Art et décoration folyóirat márciusi számában a kopenhágai gyár állatalakos porcellánjairól. E gyárnak már régebben egyik kedvenc specialitása a porcellánból való állatalak, amiben tudvalevőleg már

eddig is nagy sikerei voltak. Az itt bemutatott 22 tárgy, amennyiben ezekből látható, de a leírásban is mondva van, a mintázásnak kiválóságáról tanuskodik és a mintázó művészeknek (Binnesen, Madsen, Nielsen, Groendahl, Lüsberg, Thomsen, Jensen, stb.), valamint a gyárnak becsületére válik. A cikk írója Gabr. Mourey a genre-t természetesen az arts du feu, vagyis a tűz művészetének szempontjából ismerteti és a porcellángyárnak európai hírét megerősíti. — A keramiával foglalkozókat érdekelheti az az érdekes délorszországi lelet, amelyről eddig csak rajzok útján bírt tudomással a világ: a szentpétervári Eremitage-gyűjteményben őrzött két polychrom agyagedény, amelyeket megfelelő módon a Zeitschrift für bildende Kunst 7-ik számában most közölnek először. Az Eremitage tudvalevőleg az antik leleteknek a világon legnagyobb gyűjteménye és ebben az agyagedények nem állnak utolsó helyen. A közölt két példány részint alakja, részint gazdag sokszínűsége és végül stílusa miatt bír fontossággal. Az ilyen közlemények a laikus előtt is az antik művészetet: a keramikát és a plasztikát a szokott-nál más színben tüntetik föl. Azért érdemesnek tartottuk, hogy a figyelmet itt is ezekre felhívjuk.

KERTMŰVÉSZET. A kertről csak egy cikkünk van: az Architektonische Rundschau f. é. 7-ik számában a szevillai Alkász (kastély) kertjeit és épületeit ismerteti St. A spanyol paloták kertjeinek legszebbje a szevillai; ami itt a növényzet, az építészet, szobrászat és elrendezés tekintetében együtt látható, az nincs több sehol a világon. Ezeknek leírását adja a cikk, s a közbeszórt néhány kép segít a tündérvilág képzeletünkbe varázsolni.

LAKÁSMŰVÉSZET — BÚTOR. A lakásberendezésnek tág mezéjén a bútor egyik legfontosabb alkotóelem; azért e kettőt egytíve foglaltuk. A „Wiener Werkstätte“ (bécsi műhelyek) működése, amelyet a Deutsche Kunst und Dekoration f. é. 6-ik számában egy hosszabb cikkben mutat be Jul. Baum, ugyanezt mutatja. E műhelyeknek sajátos új-bécsi jellegű produkciója a kézműves-ségnek fokozott fejlődéséről és a művészeknek és kézművészeknek szoros együttműködéséről tesz tanúságot. Erről szól a folyóiratunk cikke is, melyet főleg a tárgyak sok képe tesz érdekessé; ezek között azonban megint, dacára a rajtuk látható fejlettségnek, számos olyan, amely éppen ezért idegenszerűen, keresett egyszerűségével, hogy úgy ne mondjuk együgyűségével nem vonzó. Cikkíró a három főembert: Hoffmann, az építész, K. Mosert, a belső berendezés mesterét és Czeschkát, az ornamentikust röviden jellemezve, Luksch-sal, a szobrásszal és Klímtel, a festővel, ötüket mondja a modern bécsi művészi jelleg megalapítóinak. — Eredeti kis cikkben von párhuzamot a régi és új lakóházak úgynevezett modern lakásai között ugyanezen folyóirat 6-ik számában R. Schaukal; és nem igaztalan gúnyral mutat rá a modernség sok ál-előnyére, az ízlés követelte újításokra, a velejáró berendezésre és az ebben nyilvánuló fölfogások ferdeségére. — A belső berendezésnek egy régi, de előnyösen ismert szép példáját mutatja be olvasóinak a Studio folyó-

irat márciusi számában A. S. Levetus: a tiroli Fratzberg kastélyt. Ez a gyönyörű, múzeum-számba menő kastély, az ő gótikus termeivel, kamaráival, kályháival és bútorzatával, csak úgy, ahogyan itt néhány kép kíséretében ismertette van, oazist képez magának a Studiónak ujdonság-áradatában. Kierzik belőle az erő, a megállapodott, érett művészet és éppen azért tartósan gyönyörködött a sok pillanatnyi alkotás, ötlet, vázlat pillanatnyi hatása mellett. Kétségtelenül igen jellemző, hogy a Studio ilyen ismertetések hozni készletve érzi magát.

MŰVÉSZI IPAR. A Werkkunst 14-ik füzetében a művészi tulajdonjog új törvényét ismerteti. A régen szükséges törvény a művészi ipar alkotásait a képzőművészetéhez számítva, mind a kettőt egyenlően oltalmába veszi. De ezen körön belül csak az egyéniség szellemi munkáját védi meg; tehát, ha valamely munkának akár csak elemei is a tervezőnek vagy szerzőnek nem egyéni nézetén, felfogásán alapulnak, azok szabadok, és az oltalom tárgyát nem képezhetik. Így tehát első sorban döntő a használati és a technikai szerkezeti forma, utána a díszítő rész. Az oltalom kiterjed a sokszorosításra is. Az oltalom időtartama a készítőnek élete végén túl még 30 évig tart. A kis ismertetés érdemes az elolvasásra és a gondolkodásra serkent.

MŰVÉSZI OKTATÁS. A Kunstgewerbeblatt f. é. 6-ik számában a Debschitz és Lochner által vezetett müncheni tan- és kísérleti műhelyekről értekeznek W. Michel, leíró és magyarázó képét adva e műhelyek oktatásának, amely az alkalmazott mint a szabad művészetet egyaránt működési körébe vonja. A művészet-tanításnak sarkpontja itt a növendék alkotó ösztönének felébresztésén és ösztönzésén van. Az önmagából való alkotás, de utánzás nélkül, a maga szemével való látás és nem a máséval, ez lebeg a tanító szeméi előtt e műhelyekben; tehát az egyéniség érvényesülésének felismerése és egyszersmind érvényesítése. Előkészítő tanfolyamra és szakosztályokra oszlik az iskola; kiváló fontossága, hogy a növendék a szakosztályba való lépésénél rögtön a fogyasztással, a piaccal fennálló kapcsolatot ismeri meg. Ha tervező is, mégis a piac, a kereslet számára tanul dolgozni. Ezért van az iskolának árusítóhelye is. E működésnek szélesebb mederbe való terelése szülte a „műhelyeket“, úgy ahogy jelenleg fennállanak, és ahogyan nemcsak működési terük van, hanem szükségletet is fedeznek éppen a müncheni „Egyesült műhelyek“ (Vereinigte Werkstätte) mellett. Működése az iskolának, vagyis műhelynek az egész lakásberendezésre, de azonkívül a művészi ipar majd minden ágára kiterjed. Az enemű munkásság bemutatására a cikkben elszórva számos ábra van, amelyek részben a munkásság sokoldalúságát, részben pedig az elért színvonalat és mestereket dicsérik. — Egészen eltér az előbbtől az Art et décoration 4-ik számában ismertetett glasgowi művészeti iskola (the Glasgow school of Art). Mások a céljai is; és a cikkírónak M. P. Verneuil-nek, aki francia szemmel és a skótokétől különböző fölfogással ítél, teljesen igaza van, mikor az egyéni művész-képzés túltengését, amint

az Nagy-Britanniában általában megvan, veszedelmesnek vagy legalább is nem szükségesnek tartja. Egyebekben az iskolában működő művészeknek, valamint az iskolának működését ismerteti, fölveti azonban a kérdést, hogy helyes-e, hogy a technikát tanító kézművesek és iparosok a tervezést is tanítsák. Cikkünket számos kép kíséri. — Bajorországnak iparművészeti szakiskoláiról (a nürnbergi kiállítás alkalmából) írt cikket a Kunst u. Handwerk 7-ik számában K. Lory. Kiemeli cikkíró, hogy az iskolák, amelyeket lassan-lassan a közönség is mind jobban megismer, munkásságukkal fontos hivatást teljesítenek; ezután pedig sorra ismerteti az egyes iskolákat, de végül arra a konklúzióra jut, hogy a modern iparművészet számára is nemcsak egy út vezet Rómába. — Mult év szeptemberben Drezdában a német iparművészeti egyletek kötelekének 16-ik közgyűlésén fontos tárgyak kerültek megvitatás alá. Így a többi között az iparművészeti iskolák helyzete és gazdasági jelentősége is, amelyről a Kunst u. Handwerk 6-ik száma hoz ismertetést, amelyre itt is felhívjuk a figyelmet. A 4-ik pontnál az előadó nyilvánvalóvá teszi, hogy a kézműves-kérdés voltaképpen művelődési kérdés. A 7-ik pontnál a műipar előmozdítása irányvonalainak fölállítására az iparművészeti iskolák közreműködése mellett került szóba. Nagy baj, hogy sok rajzoló-, tervezővel szemben kevés művészileg képzett munkásról nevelünk. Ezeknek kapcsán igen életrevaló határozati javaslatokat fogadtak el.

SOKSZOROSÍTÓ MŰVÉSZETEK. A Zeitschrift für bildende Kunst 6-ik füzetében a német művészszerzőknek a lipcsei Buchgewerbemuseumban tartott első grafikai kiállításáról hoz cikket és néhány képet. A grafikai művészetek tág mezejéről minden fajta képviselve volt, az új, a legújabb, sőt a régibb is. Az ismertetésen kívül a cikkben azonban találó észrevételek is vannak, amelyek érdemessé teszik az elolvasását. — A művészi plakátot is a sokszorosító művészet körébe vesszük, bár az alkalmazott művészetek közül való; de mint ilyen leginkább ebbe a csoportba való, technikai készítménye pedig

tényleg a sokszorosító eljárásokat (fametszés, kőrajz stb.) veszi igénybe. A Deutsche Kunst und Dekoration 6-ik (márciusi) számában „Művészi plakátok“ címmel előlvasásra érdemes cikket találunk, melyben a plakátok művészetéről, kellékeiről, céljairól és hatásairól ír Anonymus, és emellett a nagy sokaságból kiválasztott harmincnél több képet mutat be. A képek a művészi el-elteveltygést, az íhletett igazi művészeket, a finom érzést és a modorosságot, szóval az uralkodó nagy változatosságot tüntetik föl.

SZOBRAZSMŰVÉSZET. A szobrászművészet egy régi, de állandóan felszínen lévő kérdéséről: a modern ruha szerepéről a szobrászatban ír az Art et décoration 4-ik (áprilisi) számában Henry Marcel, aki határozott szószólója a modern ruházatnak a szobrászatban. Egyenesen megköveteli, hogy a modern alkotás mindenben, tehát a ruhában is kifejezője legyen tárgyának és korának; és példákat ad arra, hogy ez kiválóan lehetséges, anélkül hogy, amint sokszor hangoztatták, ez a művészetnek kárára lenne. Néhány új szoboralkotás képét is közli a cikk. — Ugyancsak az Art et décoration folyóiratnak 3-ik száma Lucien Schnegg szobrászművésznek szentel egy cikket, melyet Charles Saunier írt. A sokoldalú művész alkotásainak kapcsán — 15 kép is van mellékelve — működésének egésze a maga érdekességében előttünk áll. — Rövid bemutatató cikket közöl A. Bruce-Joy szobrászművészről a Studio i. é. áprilisi száma, A. L. Baldrý tollából; ebben az arckép-medaiillonokról van szó, amelyekben a művészek reálítása az egyszerűséggel párosuló tiszta előadásmóddal egyesülve tűnik ki. — A szobrászatot érintő tárgy, mert díszítésére azt igénybe veszi a kőhíd, de csak az olyan, amilyenekről az Architektonische Rundschau 6-ik füzetében P. Bonatz megemlékezik. Az építészet és mérnöki tudomány működésének határmegyéjén áll a szobrászmunkával díszített kőszekeret, a híd. Ilyeneket mutat be néhányat az említett cikk írója írásban és képben, s azokon bennünket közelebb érdeklő szobrászati alkotást.

Kauders Ferenc villanyerőre berendezett üvegtükröző és üvegműcsiszoló vállalata Budapest, VI., Gyár-utca 7. Készíték: mindennemű üvegcsiszolásokat, tükröket, kocsiaablakokat, üvegtábla-hajlításokat, ajtóvédlapokat, csiszolásokat technikai célokra. **Rézfoglalatokat** csiszolt katedrál- és opalescent-üvegből. Telefon 52—54.